

TALOUSARVIO VUODELLE 2023 TALOUSSUUNNITELMAN LAADINTAOHJEET 2024 – 2025

Kuntalain määräykset

Kuntalain 110 § mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelma-kausiksi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Yleistä

Kuntaliiton pääekonomistin mukaan Marinin hallituksen talouspolitiikka tavoittelee hyvinvointia ja ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta. Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on pitää kuntatalous koko maan tasolla neutraalina suhteessa valtion päätösperäisiin toimiin. Kuntien tehtävien ja velvoitteita vähentävät, lisäävät tai laajentavat toimenpiteet kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Valtio on sitoutunut korvaamaan kunnille myös sekä koronaepidemiasta että Ukrainan sotaa pakenevien henkilöiden palveluista aiheutuvat lisäkulut.

Vuoden 2023 alusta vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä siirtyy hyvinvointialueille. Siirrolla on erittäin merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti kuntien käyttötalouteen, jossa tulojen ja -menojen taso ja rakenne muuttuvat merkittävästi. Lisäksi hallitus on esittänyt lakiluonnosta TE-palvelujen siirrosta kuntiin vuoden 2024 alusta.

Käyttötalouden muutos toteutuu siten, että siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannuksia vastaavasti siirretään koko maan tasolla yhtä paljon tuloja, jotka koostuvat peruspalvelujen valtionosuuksien niin sanotuista sote-perusteisista osista, yhteisövero-osuudesta, kunnallisverosta sekä veroperustemuutoksista johtuvista verotulojen korvauksista. Tämän hetken arviolaskelman mukaan siirtyvien kustannusten yhteismäärä on noin 21,2 mrd. euroa. Tuloista taas siirtyy eniten kunnallisveroa eli noin 13,17 mrd. euroa, mikä toteutetaan alentamalla **kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja tasasuuruudesta 12,64 prosentiksi**. Yhteisövero siirretään **kolmasosa kuntien ryhmäosuudesta** eli noin 0,82 mrd. euroa. Kuntien **peruspalvelujen valtionosuudesta siirtyy** yhteensä 5,36 mrd. euroa ja veromenetyksen korvauk-

sista yhteensä 1,94 mrd. euroa. Siirtyvien valtionosuuksien ja veromenetysten korvausten osuus nykyisestä on noin 70 prosenttia.

Ensi vuonna toteutuva sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus vaikuttaa merkittävästi lin kunnan toimintaan ja talouteen. Veroprosentin leikkaus merkitsee, että vuoden 2023 kunnallisveroprosenttia ei voi korottaa 8,86 %:sta. Veroprosentin leikkaus vähentää kunnan verotuloja 50,9 %. Vuoden 2023 kunnallisverotulokertymäksi kuntaliitto arvoi 14,611 milj. euroa. Valtionosuuden tasoksi on Kuntaliitto arvioinut 14,024 milj.euroa. Laskelmat tarkentuvat vielä soteuudistuksen edetessä.

Vuoden 2023 valtionosuuspäätökset sisältävät vielä epävarmuutta ja sosiaali- ja terveyspalveluisen vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätökset vaikuttavat kunnan lopullisiin valtionosuuksiin. Vuoden 2023 ja suunnitelmakauden kunnan ja liikelaitoksen talousarvioiden tulojen ja menojen tulee olla yhteensä tasapainossa ja koko kunnan tilikauden tuloksen pitää olla vähintään 0 euroa. Eikä alijäämää saa kertyä taseeseen. Investointien tulee tukea käyttötalousmenojen pienentämistä.

Tilinpäätös 2021 oli alijäämäinen 760 t€ sekä talousarvio 2022 ja suunnitelmakausi 2023 – 2024 ovat pahasti alijäämäisiä. Taseessa on kertynyttä ylijäämää 2,064 milj. euroa. Tasapainottamistyön toimenpiteet on hyväksytty ja tarkoituksena on saada kunnan talous kestäväälle tasolle suunnitelmakautena.

Toimielimien on vuoden 2023 talousarvioehdotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota **toiminnan taloudellisuuteen ja tuottavuuteen**, koska verotulojen ja valtionosuuksien määrä talousarviovuodelle on vielä epävarma. Lopullinen varmuus valtionosuuksista saadaan, kun tiedämme syksyn hallitusohjelman vaikutukset kuntien talouteen. **Talousarvion laadinta aloitetaan organisaatiomuutoksella ja toiminnan sopeuttamisella kunnan toiminnan painopisteen muuttuessa opetus- ja varhaiskasvatustalouksiin.**

lin kunnan ja koko kuntakonsernin talousarvioissa on huomioitava kunnan strategian lisäksi myös resurssiviisauden tiekartta. Talousarvio osana toimintasuunnitelmaa on valtuuston keskeinen toiminnan ohjausväline ja kokonaistalouden suunnitelma. Talousarviossa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarviovuodelle myönnetty määrärahat ovat sitovia valtuustoon nähden erikseen hyväksytyillä sitovuustasolla. Pääsääntöisesti **tulot, menot ja netto** ovat sitovia tasoja.

Toiminnalliset tavoitteet ovat palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnallisilla tavoitteilla tulee olla resurssiyhteys ja ne kuvaavat talousarviovuoden toiminnan painopistealueita. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen raportoidaan tilinpäätöksessä ja ne ovat valtuuston nähden sitovia eriä.

Kunnanvaltuusto hyväksyy talousarviokäsittelyssä merkittävien toimintaan myönnettujen valtionavustusten ja hankkeiden meno- ja tuloarviot, jotka sisältyvät toimialojen talousarviolukuihin. Lauta-/johtokunta antaa luvan kesken talousarviovuotta alkaville merkittäville hankkeille, joihin on saatu rahoituspäätös talousarviovuoden aikana ja joihin ei ole lisämääräraharavetta. Hankkeet joihin tarvitaan lisämäärärahaa pitää hyväksyttää kunnanvaltuustossa määrärahamuutoksena. (Erillinen ohje)

Taloussuunnitelmaa v. 2024-2025 ei hyväksytä sitovana vaan ohjeellisena.

Osallistuva budjetointi

Kuntalain 5 luku 22 § mukaan kuntalaisten mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun voi tapahtua esimerkiksi avaamalla suunnittelua sähköisissä sovelluksis-

sa, hyödyntämällä vuorovaikutteisia menetelmiä, esimerkiksi niin sanottua osallistuvaa budjetointia. Siinä kunta ja alueen asukkaat suunnittelevat ja päättävät systemaattisella prosessilla siitä, mihin kohteisiin tietyt varat käytetään. Osallistuvaa budjetointia käyttämällä voidaan lisätä asukkaiden ja viranomaisten välistä vuorovaikutusta, avointa keskustelua, asukkaiden tietämystä sekä valmistelun ja päätöksenteon avoimuutta. Osallistuva budjetointi voi olla väline tunnistaa asukkaiden tarpeita ja tuoda ne osaksi päätöksentekoa.

Kohdennetaan osa avustuksiin varatuista määrärahoista osallistuvan budjetoinnin määrärahaksi.

Säästöt, taulukointi ja toteuman seuranta

Taulukoikaa säästöt ja niiden toteuttamisaikataulu talousarvioon. Säästötoimien eteneminen ja vaikutus talouteen tulee saada eroteltua talousarvioon ja tilinpäätökseen.

TALOUSARVIOLAADINTA-AIKATAULU VUODELLE 2023

Talousarviomenojen karsinta on aloitettu taloustyöryhmässä ja ulkopuolisen asiantuntijan toimesta vuoden 2021 aikana. Taloustyöryhmä on antanut kunnanvaltuustolle yhteenvedon säästötavoitteista ja aikataulusta. Lopulliset päätökset toteutettavista toimenpiteistä tekee lautakunnat/hallitus.

Talousarvion pitää olla kokonaisuudessa valmis ja valtuuston käsittelyssä 28.11.2022. Talousarviosta käsitellään 31.10.2022 kunnanhallituksessa kiinteistöveroprosentit, alustava talousarvio ja tekstit. Kunnanvaltuuston ensimmäisessä alustavassa käsittelyssä on talousarvio 1.11.2021. Tällöin voidaan käsitellä samalla kertaa talousarviota, tekstit ja päättää kiinteistöveroprosentit. Lopullinen talousarvio käsitellään hallituksessa 21.11.2022 ja hyväksytään valtuuston kokouksessa 28.11.2022.

Vesiliikelaitoksen on annettava kiinteistö ja ympäristöteknisille palveluille tieto mahdollista vesi- ja jätevesimaksujen korotuksista.

Toimialojen ja liikelaitoksen tulee ennen lauta- ja johtokuntien päätöksentekoa käydä kunnanjohtajan ja talousosaston kanssa keskustelut valmisteilla olevista lauta- ja johtokuntaesityksistä. Talousarvioesitykset tallennetaan Opiferus –taloudensuunnitteluohjelmaan. Materiaalin saatuaan talousosasto kokoaa talousarvioesityksistä yhteenvedon.

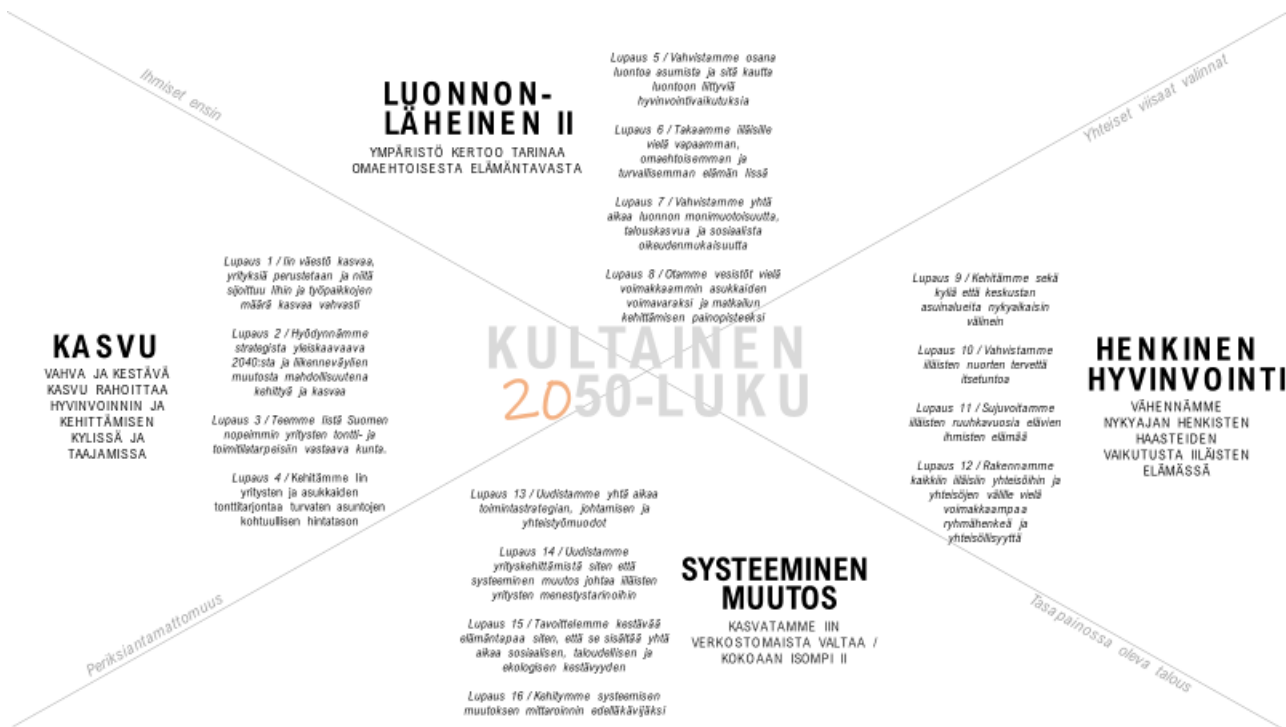
Talousarvion laadintaperiaatteet

Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan ja toimialojen esittämän talousarvion, jonka perusteella saadaan koko kunnan talousarvioesitys. Toimintojen ja palveluiden vaihtoedot pitää tarkastella ja kaikki vaihtoehtoiset ja edullisimmat tuotantotavat on tutkittava ja niihin siirtymisestä on esitettävä suunnitelma talousarviossa.

Toimialojen esityksissä pitää olla toiminnan sopeutusesitykset ja säästötavoitteet erillisen otsikon alla talousarviossa. Väliraporteissa seurataan säästötavoitteiden toteutumista.

Kuntastrategia ja Resurssiviisuus li –tiekartta

Talousarvion laadinnan on perustuttava kuntastrategiaan ja Resurssiviisuus li-tiekartta ja Meidän li-hyvinvointimalli on huomioitava myös laadinnassa. Alla lyhyt kuvaus kuntastrategiasta.

Toiminnalliset tavoitteet

Toimialueet suunnittelevat itse strategiset mittarit sekä resurssiviisautta li –tiekartan että Meidän li-hyvinvointimallin mukaiset toimintaa ohjaavat mittarit ja tavoitteet sekä riskikartoituksen. Resurssiviisauden tiekarttaan lisätään talousarviovuodelle toiminnallisten tavoitteiden lisäksi eurotavoitteita. Mittareihin pitää kiinnittää erityisesti huomiota. **Ennen toimielimien käsittelyä tulee mittarit käydä läpi yhdessä taloustoimiston kanssa.**

Toiminnalle asetettavien tavoitteiden on oltava yksiselitteisiä, konkreettisia ja kuvattava kunnan aikaansaannoskykyä ja positiivisia vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin sekä kunnan elinvoimaisuuteen.

Tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä ja laadullisia. Mitattavat tavoitteet asetetaan kuntastrategian mukaisille eri osa-alueille talousarviossa kattaen niin lyhyen kuin pidemmänkin aikavälin. Mittareiden määrittelyssä tulee ottaa huomioon kunnan energiatehokkuussitoutumukset.

Mittaaminen on mahdollista konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä, mutta mittarit voivat olla myös määrällisiä tai laadullisia. Määrälliset mittarit perustuvat usein tilastoihin, jotka ovat yksiselitteisiä, mutta laadullisella mittarilla saadaan usein laajempi käsitys mitattavasta tehtävästä tai palvelusta. Toimielinten kokonaistavoite voidaan pilkkoa yksikkötason tavoitteiksi, jotka edesauttavat kokonaistavoitteen toteutumista.

Asetettavat tavoitteet tulee kohdistaa olennaisiin toimintoihin, jolloin ne ohjaavat kehittämään toimintatapoja ja siten toiminnan tuloksellisuutta. Tavoitteiden perusteella tunnistetaan tapahtumat, jotka vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteisiin kuuluvat myös kunnan taloudellista tilaa, investointeja, taseen kertynyttä ylijäämäisyyttä, velkaantumista, veroprosentin tasoa ja rahoituksen riittävyyttä kuvaavat mittarit.

Tavoitteisiin liittyvät talousarviovuotta koskevat toimenpiteet ovat valtuuston nähdessä siltä. Lautakuntatasolla voidaan käyttösuunnitelmien yhteydessä määrittää tulosalue-

ja tulosityksikkökohtaisesti yksityiskohtaisempia ja määrältään useampia tavoitteita/toimenpiteitä, joita talousarviovuoden aikana lautakunnat/johtokunta voivat seurata.

Talousarvion toteutumista seurataan säännöllisesti vuoden aikana. Lopullinen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuma esitetään tilinpäätöksen yhteydessä.

Koneiden ja kaluston leasing-kulut

Koneiden ja laitteiden vuokrat saadaan arvioitua 3step-ohjelmasta saatavalla listalla. Listat ajetaan talousarvion laadintaa varten elo-syyskuussa. Jos tämän jälkeen aiotaan hankkia koneita, tulee mahdolliset leasing-kustannukset arvioida olemassa olevien lisäksi talousarvioon.

Toimintatulot

Toimintatulojen arvioinnissa pyritään mahdollisimman realistiselle tasolle. Lautakunnassa/johtokunnassa tarkastetut käyttö- ja palvelumaksut tulee tarkastaa ja esittää talousarvion laadinnan yhteydessä.

Käyttötalouteen budjetoiduille hankkeille arvioidaan tulot avustuksen hankehakemuksen mukaisesti.

Investoinnit

Investointeihin kirjataan uudisrakentaminen ja yli 10.000 euron kiinteistöjen/maarakenteiden korjaukset, mikäli ne ovat pitkävaikutteisia kiinteistön tai muuhun pitkävaikutteisen menon kuntoon ja käyttöikään vaikuttavia menoja. Lisäksi investoinnit voidaan budjetoida suurempina kokonaisuuksina esim. rakennusten korjausinvestoinnit. Kuitenkin yhteen rakennukseen tehtävät korjaustoimenpiteet pitää ylittää 10.000 euroa.

Myös yli investointirajan (10.000 euroa) menevät esim. ensikertainen kalustaminen tai muut irtaimen omaisuuden ostot kirjataan investointiosaan. Investoinnit kirjataan valmistuttua kunnan käyttöomaisuuskirjanpitoon. Pääasiassa **kaluston hankintaan käytetään leasing-rahoitusta.**

- rakennusinvestointi- ja kiinteistöjen korjaustarpeet tulee kartoittaa kiinteistö- ja ympäristötekniikan toimiston kanssa
- muiden kuin rakennusinvestointien suunnittelusta vastaa kukin hallintokunta tarpeiden mukaan
- lin vesiliikelaitos vastaa ja suunnittelee toimialan rakennus- ja korjausinvestoinnit omaan investointiosaan

Irtaimistoinvestoinnit budjetoidaan kunkin toimialan omaan investointiosaan. Maanrakennus ja muut rakennusinvestoinnit budjetoidaan ympäristö- ja kiinteistötekniikan palveluiden investointiosaan.

Muuta huomioitavaa

- määrärahat/tuloarviot kirjataan talousarvioon pääsääntöisesti bruttomääräisinä
- lin kunnan ja konsernin riskien kartoitus on osa talousarvion laadintaprosessia
- riskien kartoituksessa tulee varautua riskeihin, jotka realisoituessaan estävät tai hankaloittavat talousarviossa asetettujen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamista
- lisäksi riskikartoituksessa pitää ottaa huomioon tietoturvariskit

Kuntakonserni

Valtuusto asettaa kuntakonsernille selkeät strategiset ja taloudelliset tavoitteet. Kunnan tytäryhtiöiden tulee esittää valtuustolle strategiasta johdetut toiminnan ja talouden keskeisimmät tavoitteet ja tunnusluvut.

Kuntakonsernin tytäryhteisöt toimittavat kunnanhallitukselle taloussuunnitelmaa koskevat esitykset **15.10.2022**.

Talousarviossa esitetään omana kokonaisuutena kuntakonsernin tytäryhteisöjen kannalta olennaisia tulevia tapahtumia, vastuita ja velkoja, kuten:

- erilaiset konsernijärjestelyt ja konsernirakenteen muutokset
- määräämisvallan hankkiminen konsernin ulkopuolisesta yhtiöstä
- merkittävät muutokset mainittujen yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa
- tytäryhteisön investoinnit ja lainatarpeet.
- kuvaus talouden ja toiminnan muutoksista 2023-2025
- merkittävimpien riskien kartoitus

TEKNISET LAADINTAOHJEET

Käyttötaloulososan määräraha- ja tuloarvioesitykset

Toimialat ja liikelaitokset tallentavat määrärahaesityksensä talousarviovuodelle talous-suunnitteluohjelmalla.

Talousarvio laaditaan 100 euron tarkkuudella.

Palkat ja sivukulut

Arviot vuoden 2023 palkoista lasketaan keskitetysti ja palkkalistat toimitetaan elosyyskuun vaihteessa esimiesten kirjattavaksi. Palkkasummaan sisältyy vuodelle 2023 sovitut palkan korotukset.

Palkojen tarkastamisessa huomioitavaa:

- Määräaikaisten palkkojen osalta on huomioitava, että palkkaa ei ole laskettu koko vuodelle vaan talousarviopalkat ovat laskettu kunkin työsuhteen päättymiseen asti.
- Mikäli määräaikainen henkilö on vakituisen henkilön tilalla, varataan **pelkästään** vakituisen henkilön palkka talousarvioon.
- Palkkaliitteen summia ei siirrettä sellaisenaan talousarvioon vaan kokonaissumma tulee tarkastaa tehtävä tehtävältä eli henkilö henkilöltä.
- Määräaikaisille henkilöille talousarvioon varatut palkat, pitää olla perusteltuja. Määräaikaisille henkilöille varatut palkat, pitää koko kunnan tasolla laskea edellisestä vuodesta.

Palkkojen sivukulut lasketaan ennakkotietojen pohjalta ja tarkentuvat vuoden aikana. Lopulliset prosentit vahvistuvat vasta vuoden lopulla.

Arvio vuodelle 2023:		2022
Kuel palkkaperusteinen prosentti	17,02 %	17,11 %
Opettajien VaEl-maksu	17,73 %	17,73 %
Sairausvakuutusmaksu	1,43 %	1,34 %
Työttömyysvak.maksu (keskimäärin)	2,05 %	2,05 %
Tapaturmavak.maksu	0,533 %	0,426 %
Muut (keskimäärin)	0,05 %	0,05 %

Tasausmaksu (entinen eläkemenoperusteiset maksut)

Keva on antanut arvion tasausmaksun suuruudesta. Koko kunnan tasausmaksu on ennakkotiedon mukaan 639.414,72 euroa. Summa jaetaan budjettiin henkilöstömenojen suhteessa.

Budjettiin tulee alustavasti varata sama summa kuin eläkemenoperusteisia maksuja on vuoden 2022 budjetissa tai toteuman perusteella arvioitu summa. Varaus tarkistetaan ja korjataan keskitetysti budjetin valmistelussa henkilöstökulujen suhteessa.

Eläkemenoperusteiset maksut syöttävät **toimialat** ja **liikelaitos** ohjeen mukaisesti. Lopullinen yhteenlaskettu summa tarkistetaan talouspalveluissa ja korjataan tarpeen mukaan.

Eläkemenoperusteiset 4101/KuEL/eläkemenot

Henkilöstösuunnitelma

Hallintokuntien pitää liittää talousarvioehdotukseensa henkilöstösuunnitelma vuosille 2023 – 2025. Henkilöstösuunnitelmassa pitää ottaa huomioon kunnan strategia.

Sisäiset erät

Kiinteistö- ja ateria- ja puhdistuspalveluiden tulee antaa sisäisten vuokrien, aterioiden ja puhtauspalveluiden määrät muille toimialoille lokakuun 15. päivään mennessä. Sisäiset laskutukset pitää sisällyttää hallintokuntien lopulliseen talousarvioehdotukseen. Sisäiselle tulolle ja menolle pitää olla sisäinen vastine.

Sisäiset vuokrat, siivous ja ateriamaksut ym., syötetään keskitetysti talouspalveluissa. Kustannukset ja tulo-odotukset tallennetaan keskitetysti (ellei muuta sovita). Tällä järjestelyllä syötetyt sisäiset tulot ja menot ovat samansuuruiset.

Valtionosuudet/-avustukset

Yleiseen valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon perustuvat valtionosuudet budjetoidaan tuloslaskelmaan keskitetysti. Muut toimintaan saatavat tuet ja avustukset hallintokunta budjetoit tulosalueelleen.

Investoinnit

Vesiliikelaitos laatii oman budjetin investoinneista.

Investoinnit syötetään suoraan Opiferus-taloudensuunnitteluohjelmaan, joka kokoaa investoinnit talousarviokirjaan.

Investoinniksi lasketaan yli 10.000 euron uudisrakennus- ja peruskorjausinvestoinnit sekä kalustohankinnat tai muu pitkävaikutteinen meno. Investoinniksi voidaan lukea myös hanke, joka on luonteeltaan investointi (esim. yhteistyökumppanin investointeihin osallistuminen). Investointimäärärahat ovat sitovia hanke- tai hankeryhmäkohtaisesti. Investointirajaa pienemmille korjauksille ja kunnostuksille varataan määräraha käyttöalousosaan.

Hallintokuntien on tehtävä ehdotuksensa investointiosaan siten, että hankkeelle esitetään seuraavat tekijät:

- investointeja koskevat tavoitteet
- kustannusarvio ja niiden jaksottuminen suunnitteluvuosille
- hankkeeseen saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot
- nettorahoitus
- vaikutus käyttöalouteen

Investointimääräraha voidaan myös myöntää kustannusarvion mukaisena määrärahana investoinnin suunnitellulle toteuttamisajanjaksolle. Investoinneille voidaan tehdä tässä tapauksessa kokonaisbudjetti, joka jaetaan hankeajalle. Vuosittaiset määrärahat arvioidaan talousarvioon, mutta voivat ylittyä tai alittua hankeajana eri vuosina. Kokonaisinvestointimenon pitää pysyä kustannusarviossa kokonaisuudessaan.

Investointiosassa tai sen perusteluissa määritellään valtuustoon nähden sitova taso.

Poistot

Poistot kirjataan talousarvioon keskitetysti taloussihteerin/-asiantuntijan toimesta. Sisäiset vuokrat pienenevät poistojen verran, koska poistot kirjataan suoraan sille toimialalle, jonka käytössä kiinteistö on. Kunnan ja liikelaitoksen väliset sisäiset poistot syötetään hallintopalveluissa keskitetysti.

Suunnitelmakaudet 2024-2025

Suunnitelmakausien pohjana käytetään vuoden 2023 talousarviolukuja, joihin tehdään ja perustellaan tiedossa olevat ja suunnitellut muutokset edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 2023 talousarviossa tulee toimialojen ottaa huomioon talouden tasapainottamistoimenpiteiden vaikutus talouteen ja siltä osin vaikuttaa toimialan budjetin loppusummaan. Suunnitelmakauden menokehitys pitää olla tasapainossa tulojen kanssa. Merkittävät toiminnalliset muutokset kustannusvaikutuksineen tulee budjetoida. Tulojen arvioidaan nousevan taksojen korotusten vaikutuksesta vähintään 2 %:ia vuosittain.

Hankkeet/valtionavustukset

Talousarvioon tulee listata hankkeet/valtionavustukset. Hankkeet merkitään taulukkoon joka sisältää lyhyen kuvauksen hankkeen tavoitteista ja toteuttamistavasta, hankeaika, vastuuhenkilö ja rahoituksen. Taulukkopohja lähetetään toimialoille täydennettäväksi.

Talousarviopohjat ja muu materiaali

Talousarviokirja laaditaan suoraan yhteiselle alustalle, josta kirja voidaan tulostaa käsittelyyn sähköisesti. Lautakunnan/johtokunnan käsittelyn jälkeen kootaan lautakunnan/johtokunnan esityksistä kunnan talousarviokirja.

Talousarvio syötetään suoraan Opiferus-taloussuunnitteluohjelmaan. Mikäli talousarvio on laadinnassa ilmenee kysyttävää, yhteyttä voit ottaa talousosastoon 050-3950 602 tai 050-5922 790. Opiferuksen ohjeet löytyy kunnan intranetistä.

Talousarvion laadinnan muistilista:

- korota taksoja ja maksuja/ päätökset
- budjetoi palkat tarkasti toiminnan mukaan
- leikkaa menoja
- budjetoi tasausmaksu
- Taloussuunnitelma vuosille 2024-2025 ilmoita muutokset menoissa/tuloissa taloustoimistoon
- Strategian ja resurssi viisas li tavoitteita tukevat toiminnalliset ja euromittarit
- Käyttötalousoosan tekstit ja tunnusluvut
- Riskikartoitus
- Henkilöstösuunnitelma
- Investoinnit
- Ilmoita johto/lautakunnassa hyväksytyt talousarviot taloussihteerille, talousasiantuntijalle ja hallinnonsihteerille.

KOKOUSAIKATAULU 2022 – TALOUSARVION 2023 KÄSITTELY

kk	vko	päivä	
elo	31		
	32		
	33		
	34	22.8.	Kunnanhallitus
	35		
syys	36	5.9.	Kunnanhallitus
	37		
	38	19.9.	Kunnanhallitus
	39	26.9.	Kunnanvaltuusto
loka	40	3.10.	Kunnanhallitus
	41	10.10.	<i>(Varataan Kunnanvaltuusto, talusseminaari)</i>
	42	17.10.	Kunnanhallitus, vero-% TA 2023
	43		
marras	44	31.10.	Kunnanvaltuusto, vero-% TA 2023 alustava
	45	7.11.	Kunnanhallitus
	46	.	
	47	21.11	Kunnanhallitus, TA 2023 esitykset
joulu	48	28.11.	Kunnanvaltuusto, TA 2023 päätökset
	49	12.12.	Kunnanhallitus
	51		
	52	19.12	Kunnanhallitus (varalla)

MUISTA KÄYDÄ HWÄKSYTTY TALOUSARVIO JA STRATEGISET TALVOITTEETLÄPI OMAN YKSIKÖN TYÖNTEKIJÖIDEN KANSSA!